

Překladatel a český myslitel Michael Hauser se snaží odpovědět, co přivádí lidi k intenzivnějšímu vyjádření nespokojenosti, třebaže máme svobodu, české země se těší prosperitě. Jak se tyto protesty liší od těch, které byly v dobách totalitního režimu, jež pomohly k jeho pádu. Snaží se odpovědět na otázku, zdali je protest součástí naší přirozenosti, jakou roli má v utvářející se občanské společnosti? Jaký signál dává protestující vládnoucím, a co je předpokladem úspěchu? Jak se k demonstrantům chovali politici minulého režimu a jak ti, kteří nám vládou? Co znamená, pokud demonstrujeme? Neměli bychom mít také program? Přeji inspirativní čtení.

Teze:

Michael Hauser - **Protest** k situaci ve společnosti - dialog nahrán v prostorách Pedagogické fakulty UK v Praze.

MS: *Setkáváme se koncem června roku 2019 a naši pozornost zaměříme na protesty, které je možné v režii subjektu Milion chviliek pro demokracii spatřit v České republice. Co znamená pro člověka možnost protestu a protestování samotné? Patří protest k lidské přirozenosti?*

MH: Protest je jedním ze základních projevů takzvané občanské společnosti, jak se o tom hojně mluví. Je možné si všimnout, že nikdo z komentátorů těchto protestů nezpochybnil ani náznakem právo protestovat. Protesty je možné chápat tak, že jde o autentický projev občanské společnosti. Pak tyto protesty si zasluhují větší analytickou pozornost. Tam si můžeme všimnout některých specifických prvků těchto protestů.

MS: *Jaké byste uvedl?*

MH: V určité souvislosti s různými iniciativami a hnutími, která se objevila v polistopadové české společnosti - jmenujme například „Děkujeme, odejděte!“

MS: *To se píše rok 1999, dále zde máme společenství Impuls.*

MH: V čem spočívá kontinuita? Můžeme to označit jako havlovskou politiku hodnot - a to s tím, že hodnotou je slušnost, ...

MS: *... ochota pojmenování reality bez zbytečných příkras.*

MH: Na Letné jsme v červnové demonstraci viděli nápis: pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí. To je další hodnota. Je zapotřebí analyzovat, jak je možné, že došlo k erupci hnutí, které se dovolává těchto hodnot, byť žijeme v cynické společnosti a velká část lidí „ničemu nevěří“. Jak je možné, že se najednou znovu objevilo toto havlovské pojetí hodnot, a dokonce má mnohem větší intenzitu a masovost než mělo kdykoliv předtím v polistopadové době.

MS: *Měli bychom si připomenout, že protesty zde existovaly již před rokem 1989, poněvadž i v této době lidem vadilo přešlapování politických elit. Zaznamenali jsme krize: ekologickou, sociální, hospodářskou. V takových okamžicích pak z mnohých z nás přirozeně vytryskne něco, co směřuje ke skutečnosti.*

MH: Vlastně se tážete na metafyziku protestu. Každý protest se dá chápat ve dvou rovinách - za prvé, je to bezprostřední reakce na určité události, nebo na pokřivení politického jednání viditelné zdola, případně na oficiální politiku, která pošlapává určité základní principy. Pak je zde druhá rovina - a to touha, projevit se politicky, a ta je hlubší než bezprostřední reakce - což vypovídá o tom, že v lidech žijících v postmoderní společnosti nadále existuje touha po politickém sebeprojevení.

MS: *Domníváte se, že touha je neustále přítomna, nebo vystupuje v některých momentech?*

MH: Ano, vystupuje v určitých momentech. Většinou je však transformovaná či potlačena jinými aktivitami.

... Slova a protesty ...

MS: *Jak přistupujete ke slovům, která jsou vyslovována na akcích, pronášena z tribuny k občanským účastníkům? Tážu se proto, že již slovo předjímá čin, či lépe slovo je již skrytým činem. To znamená, že bychom měli slovy spíše šetřit.*

MH: Člověk by se měl zamyslet nad konkrétními slovy pronesenými na konkrétních demonstracích. Vzniká tu mnohoznačnost, když na demonstraci vystoupí filozof Daniel Kroupa. Mluví vážnou řečí a snaží se o hutný výraz pevně formulovaných výroků, ale zároveň to může působit kontraproduktivně, ba nemístně.

MS: *Mně jde o to, zdali na demonstracích by neměl znít pouze názor „proti“, ale též by mělo zaznít něco „pro“. Vymezením proti se vztahujeme pouze k minulosti.*

MH: Udělám jedno srovnání: demonstrace na Letné – červen 2019 – demonstrace na Letné listopad 1989. Je tam jeden rozdíl. Tehdy v listopadu 1989 na tribuně promluvil příslušník ozbrojených sil, které zasahovaly na Národní třídě. Také tam mluvil tehdejší premiér Adamec, ale na těchto demonstracích nikdo z druhé strany nevystoupil. Víme, že se premiér Babiš odmítl zúčastnit rozhovorů s pořadatelem demonstrace, odmítl nabídku hlavního organizátora demonstrací pana Mináře. Samozřejmě, že měli možnost pozvat tam někoho jiného. Lze tvrdit, že demonstrace v roce 1989 na Letné přinesla více dialogu než v roce 2019, poněvadž tam zazněl i hlas z druhého břehu.

MS: *Působilo by to jinak, než když v roce 1989 na Letné promluvil Milouš Jakeš, případně jeho nástupce, případně jeho nástupce pan Urbánek. Nezapomínejme také na to, kdo mluví. Jak vnímáte schopnost sjednotit opozici pod pozitivní program?*

MH: Na demonstracích Milionů chviliek pro demokracii se setkáváme především s negativním vymezením, a to: nechceme Babiše, Babiš má odstoupit, Babiš se má vzdát svého mediálního impéria atd.

MS: *Nyní jsme ovšem u otázky: co dál?*

MH: Problém je, že na tomto základě se dá momentálně sjednotit mnoho částí společnosti – ne všechny, ale na Letné byly zastoupeny skupinkami široké části občanského spektra. Problém nastane, když se vytyčí pozitivní cíl. To pak je cesta k desintegraci, k rozpadu masového hnutí, protože v dnešní společnosti vládne politická fragmentace. Jsou zde uzavřené skupiny, které vyznávají své myšlenky a hodnoty. Zároveň se prohlubují příkopy uvnitř společnosti. Jediná možnost, jak momentálně vytvořit nějaké široké hnutí v dané chvíli je negativní program. Problém je, že negativní program působí jen do té doby, dokud je negativní. Z jistého úhlu pohledu to může vypadat jako slepá cesta, poněvadž jakmile by organizátoři začali formulovat pozitivní program, pak se vše začne rozpadat.

... Pozitivní program ...

MS: *Prosím vás, zkusme říci pár slov k pozitivnímu programu. Otázku kladu proto, že to byl Tomáš Masaryk, který zdůrazňoval význam drobné práce. Také od Čechů vyžadoval, aby měli svůj osobitý program. Co bychom měli udělat, aby naše země se vymanila z bažiny, v níž uvázla? Již 30 let máme zájem žít v demokratické společnosti s tržním hospodářstvím.*

MH: Jednou odlišností mého přístupu od havlovské politiky hodnota je, že určitou hodnotu je zapotřebí spojit s konkrétní společenskou analýzou – abychom pochopili příčiny krizových fenoménů, jimž čelíme.

MS: Víte, pro Českou republiku se zpracovávají různé scénáře, avšak ony končí ve skartovacím stroji. Jsou zde akademická pracoviště jako CESES – Centrum pro ekonomickou a sociální analýzu, ale i politická uskupení mají zájem o načrtnutí vizí.

MH: Není to zcela pravdivé. Analýzy, které se zabývají pekarizací české společnosti, nachází své uplatnění v mediálním prostředí. Jsou to analýzy, které ukazují na neuralgická místa polistopadové české společnosti.

MS: Shodou okolností Andrej Babiš odmítl námitky protestujících a vzkázal jim, že Česká republika zažívá nejlahobytnější období ve svých dějinách. Víte sám, že se se statistikou dá kouzlit. Abychom pochopili realitu, musíme jít „za“ čísla.

MH: Demonstrace na Letné a předchozí demonstrace, které pořádalo uskupení Milion chviliek pro demokracii, ukázaly, že se ve společnosti hromadí nespokojenost nejen v prekarizovaných třídách, ale i v třídě střední. Podle mého odhadu většina účastníků těchto demonstrací náleží do střední třídy. Zde vidíme, jaký „hněv“ se tu hromadí. Měli bychom se tázat, jak jej vysvětlit. První vysvětlení je, že dlouhodobě dochází k podkopávání pozic střední třídy. Ta je na ústupu. Jedná se o celosvětový trend. Existuje tedy obava z toho, že střední třída přijde o svůj status a to vyvolává potřebu protestu. Poté je zde viditelná konkrétnější skutečnost, která se týká realit České republiky – dlouho se zde neobjevilo hnutí, případně strana, která by vyjádřila zájmy střední třídy. Protesty, které nastaly v roce 2012, kdy Václavské náměstí bylo plné, byly protesty, které vyjadřovaly hněv nižších sociálních tříd.

MS: Můžeme říci dělníků.

MH: Demonstrace společenství Milion chviliek pro demokracii skutečně vnímám jako vyjádření hněvu středních tříd. Lze říci: najednou se projevuje hněv nejen nižších tříd, prekarizovaných, ale také střední třídy.

MS: Je to možná způsobeno tím, že lidé si uvědomili svou hodnotu. Nejsou ovce, které se dají jen tak vodit.

MH: Srovnajme požadavky, které byly deklarovány na Václavském náměstí v roce 2012 spojené s iniciativou PRO ALT a s odbory, a srovnajme si je s požadavky Milionu chviliek pro demokracii. Tam vidíme posun ve složení demonstrujících, co se týče sociálního statusu.

MS: Uznějme, že je důležité, pokud si lidé uvědomí ...

MH: ... svá občanská práva a svobody. V demonstracích v roce 2012 a 2019 vidím jeden společný moment. Společným bodem je právě negativní vymezení. PRO ALT se vymezovala proti vládě Petra Nečase, která začala striktně škrtnout výdaje. Demonstrace v roce 2019 dost možná skončí tak, jak skončily demonstrace v roce 2012. Také byl plný Václavák. Vše vypadalo, že dojde k politické změně, ale vše se rozplynulo, protože nevznikl politický subjekt.

MS: Nasnadě je otázka: Jsou Češi schopni nejen nakročit, ale i dokročit? Vraťme se k programu. Tomáš Masaryk své dílo Světová revoluce uzavírá slovy: Ježíš, ne César! Jak tento postoj promlouvá k současnosti?

MH: Masaryk ve skutečnosti Ježíše neodděluje od Césara. Sám ve své praktické činnosti postupoval

politicky. Vyjednával různé dohody, zorganizoval legie. Ježíš by asi armádu nepřipravil, poněvadž postupoval v logice: kdo s mečem zachází, také s ním schází. Masaryk se ve výroku snaží vyzdvihnout kristovské vlastnosti, jako je hlásání evangelia, myšlenky spravedlnosti, humanity, ale přitom spojuje Ježíše a Césara. V tom vidím cestu.

MS: *Není to náhodou též způsobeno tím, že jsme lidé, kteří dokážou uchopit svět vertikálně i horizontálně? Musíme snad mít něco, k čemu se máme vztahovat. Budeme-li tak konat, můžeme si říkat: budeme mít energii, budeme pak schopni lépe realizovat horizontální projekt zde na této planetě?*

MH: Masaryk chápe postavu Ježíše a Césara též jako určitý symbol. Můžeme to převést do současné terminologie, tedy ptát se: co symbolizuje Ježíš? Staví se za svět politických ideálů. César ztělesňuje politickou metodu, politický boj – tedy schopnost prosazovat jisté cíle. Masarykovi bych namítl, zdali opravdovou cestou není právě spojení Ježíše a Césara a zda po této cestě sám nešel?

MS: *Proč ne? Má-li se člověk někam dostat, musí k tezi položit antitezi.*

MH: Masarykův výrok bych si dovolil opravit: Ježíš i César. Pokud jsme pouze v jednom pólu a vidíme pouze ideály, život se mění v hodnotový systém, ...

MS: *... který má těžké uplatnění v reálném světě.*

MH: Pokud naopak vidíme pouze Césara, ztratíme smysl pro nějaké ideály, kvůli kterým politiku děláme či bychom dělat měli.

MS: *Děkuji vám za pohled z druhého břehu.*